

Др Бојан Н. Тубић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Tubic@pf.uns.ac.rs

ИЗВРШАВАЊЕ ПРЕСУДА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА¹

Сажетак: Европски суд за људска права сматра се најзначајнијим и најефикаснијим системом надзора у области међународне заштите људских права. Уз њега постоји и један повезани механизам који омогућава појединцима да директно заштите своја права на међународном плану. Управо овај механизам за подношење индивидуалних претставки треба да премости јаз између циљева међународне заштите људских права и несавршеног извршења норми о људским правима на државном и локалном нивоу. Успешна и брза примена његових пресуда на националном нивоу је од суштинског значаја за сам Суд, јер од тога зависи и кредибилитет и легитимитет овог система заштите. У овом раду ће бити приказани најзначајнији аспекти извршавања и примене пресуда Суда. Анализираће се улога појединих органа Савета Европе – Комисије министара, Парламентарне скупштине и самог Суда у поступку извршавања пресуда. Поред тога, биће приказани и начини на који се оне примењују и извршавају.

Кључне речи: Европски суд за људска права, пресуде, Комисије министара.

1. УВОД

Европски суд за људска права (у даљем тексту Суд) може да донесе пресуду у којој утврди постојање кршења Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту Конвенција)² и уколико Суд наложи, морају се предузети одређене мере, како би се она применила

¹ Рад је посвећен пројекту „Правна традиција и нови правни изазови“ чији је носилац Правни факултет у Новом Саду.

² Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Службени гласник СЦГ – Међународни уговори, бр. 9/2003.

на националном нивоу: плаћање обештећења за материјалну и нематеријалну штету, предузимање индивидуалних мера (на пример понављање поступка) или општих мера (доношење закона и слично). Уколико Суд само утврди повреду права из Конвенције, без наметања конкретних обавеза држави поводом тога, онда се ради о деклараторној пресуди.

Ипак, ако се ради о првопоменутих пресудама Суда, оне нису само-извршне, нити Суд има овлашћења да непосредно спроведе своје пресуде. То је посао одговорне државе за кршење људских права. У надзору над тим процесом, Суду помажу други органи Савета Европе. Према члану 46 ставу 2 Конвенције, Комитет министара Савета Европе се стара о извршавању и спровођењу пресуда Суда. Сматра се да тренутно постоји око 10 хиљада пресуда које чекају да буду извршене, односно примењене у државама чланицама.³

Пресуде међународних судова се у пракси углавном извршавају, иако не постоји централизован систем контроле или принуде. Тако је нпр. и са пресудама Међународног суда правде, па стога механизам контроле од стране Света безбедности није коришћен.

Није погрешно закључити да поштовање и извршавање пресуда највише зависи од политичких интереса држава него што то државе раде из страха од санкција. Тако је и у случају Суда правде ЕУ и Европског суда за људска права. Није, наравно, могуће очекивати апсолутно ефикасно и брзо извршавање пресуда у сваком конкретном случају. У пракси, више од неизвршавања проблем прави кашњење у њиховом извршавању.⁴ У систему Савета Европе забележени су бројни случајеви кашњења, па и за плаћање правичне сатисфакције, за коју је усвојен временски период од три месеца. Почетком овога века дошло је до повећања броја случајева пред Комитетом министара код којих није дошло до извршења пресуде.⁵ Такође, изазов је и да се обезбеди да се опште мере примењују брзо, како би се избегли случајеви који се понављају. Ово је главни изазов, пошто свако одлагање усвајања општих мера има за резултат нове представке пред Судом.

Проблеми примене пресуда су вишеструки и њихови узроци су политички разлози, разлози у вези са неопходним реформама у мање развијеним државама, практични разлози у вези са националним законодавним поступцима, буџетски разлози, затим пресуде које су формулисане на казуистички, или нејасан начин.⁶ Најчешћи разлози су они који се односе на потребне реформе и на природу националних законодавних поступака.

---

³ Harris, O'Boyle & Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford, 2018, 183.

⁴ Elisabeth Lambert Abdelgawad, *The execution of judgments of the European Court of Human Rights*, Strasbourg, 2008, 64.

⁵ *Ibid.*, 65.

⁶ Resolution 1226 (2000) on "Execution of judgments of the European Court of Human Rights", adopted by the Parliamentary Assembly on 28 September 2000 (30th Sitting), члан 6.

Политички проблеми се ређе јављају, али могу да представљају значајне препреке за извршавање пресуда. Као пример за ово можемо да наведемо случај поводом међудржавне представке – Кипар против Турске.⁷

У даљем тексту биће анализирани начини, односно мере које су предмет извршавања пресуда, а након тога биће представљена и улога појединих органа Савета Европе у извршавању пресуда Суда.

2. ОБАВЕЗА ИЗВРШЕЊА ПРЕСУДЕ

Извршење пресуда Суда представља обавезу држава и у томе учествују судови, законодавна тела, владе и често припадници цивилног односно грађанског сектора. Највише судске инстанце у државама свакако имају централну улогу у примени пресуда Суда.

На основу члана 46 став 1 Конвенције, државе треба да предузму све мере како би се повиновале правоснажној пресуди Суда, у сваком предмету у којем су страна у спору.⁸ Државни органи имају обавезу да се понашају у складу са правном ситуацијом на основу Конвенције, али и да уклоне сваку препреку у њиховим домаћим правним системима, која може да спречи правично задовољење права подносиоца представке.⁹ Државе могу да бирају само средства извршења пресуда за која сматрају да су одговарајућа, али не могу да бирају да ли ће да их изврше. Поступање у складу са правоснажном пресудом се односи на поступање у конкретном случају, али се од државе може захтевати да преиспита своје законе или да реформише своју административну, или судску праксу, како би њен правни систем био у складу са Конвенцијом.¹⁰

Једно од најважнијих питања о којима Суд одлучује у пресуди је шта треба да предузме држава да би се исправила повреда Конвенције. Циљ је да државе поштују одлуке Суда и да се надокнади штета лицима која су жртве повреде.

Обавеза државе да изврши пресуде произлази из одговорности државе која је пропустила да испуни своју примарну обавезу на основу члана 1 Конвенције да обезбеди свакоме у оквиру своје надлежности права дефинисана Конвенцијом. Према правилима општег међународног права, обавезе

⁷ *Cyprus v. Turkey*, представка 25781/94, пресуда од 10. маја 2001. године. О овом случају видети: Сања Ђајић, Накнада нематеријалне штете у поступку пред Европским судом за људска права: Кипар против Турске, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2014, 189-206.

⁸ Члан 46, став 1 Конвенције.

⁹ *Maestri v. Italy*, представка 39748/98, пресуда од 17. фебруара 2004. године, пасус 47.

¹⁰ Kerttu Mäger, Enforcing the Judgments of the ECtHR in Russia in Light of the Amendments to the Law on the Constitutional Court, *Juridica International* 24/2016, 16.

државе која буде проглашена одговорном су да прекине са кршењем, да надокнади штету, односно да уклони последице акта који је супротан међународном праву и постоји обавеза да не понавља кршења.¹¹ Ове обавезе постоје за државе и у случајевима када се утврде кршења Конвенције¹²

Сходно томе, у пресуди Суда се могу захтевати различите мере од државе. Као што је наведено, пре свега она је дужна да престане са кршењем Конвенције и треба да изабере опште или појединачне мере којима ће то постићи. Такође, она је и у обавези да уклони последице кршења. То се најчешће ради на начин да се ствари враћају у стање које је постојало пре него што је дошло до повреде – *restitutio in integrum*. Уколико то није могуће због природе саме повреде, Суд обично оштећеној страни пружа одговарајућу накнаду за повреду права, како би постигао правично задовољење.¹³

На пример, у случају повреде права на имовину, Суд је изјавио да би најбољи облик задовољења заправо био да држава врати конкретно земљиште.¹⁴ У случају Папамихалопулос и други против Грчке, Суд је понудио држави две могућности: да изврши враћање у пређашње стање, или да плати накнаду штете за материјалну штету у року од 6 месеци.¹⁵ У случају Раику против Румуније Суд је досудио да држава треба да врати стан а уколико то не буде урађено, биће исплаћен одговарајући новчани износ.¹⁶

Држава која је одговорна за кршење обавезе предвиђене Конвенцијом дужна је, дакле, да предузме опште, или појединачне мере у свом домаћем правном поретку, да оконча кршење које је Суд утврдио.¹⁷ Ова обавеза да се пружи правично задовољење је на снази *ab initio*, односно држава мора да елиминира све последице незаконитог поступања и да пружи накнаду за то као да није ни дошло до кршења

С тим у вези, у наставку рада сагледаћемо како у пракси изгледа имплементација различитих пресуда и какав приступ је установљен Препоруком 2 (2000) Комитета министара.

---

¹¹ Родољуб Етински, Сања Ђајић, Бојан Тубић, Међународно јавно право, Нови Сад, 2017, 330-333.

¹² Анђела Ђукановић, Извршење пресуда Европског суда за људска права: актуелна питања, Међународни проблеми 2/2018, 212.

¹³ Ibid.

¹⁴ Hentrich v. France, представка 13616/88, пресуда од 22. септембра 1994. године. О овоме видети: Бојан Тубић, Ограничења права на неометано уживање имовине у пракси Европског суда за људска права, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 7/2017, 1679-1680.

¹⁵ Paramichalopoulos and others v. Greece, 14556/89, представка пресуда од 31. октобра 1995. године.

¹⁶ Raicu v. Romania, представка 28104/03, пресуда од 19. октобра 2006. године.

¹⁷ Scozzari and Giunta v. Italy, представке 39221/98 и 41963/98, пресуда од 13. јула 2000. године, пасус 249.

2.1. Препорука бр. 2 (2000)

С обзиром да државе уживају приличну дискрецију у избору начина извршавања пресуде, Комитет министара је 2000. године усвојио препоруку упућену државама чланицама, у вези са поновним испитивањем или поновним отварањем одређених предмета на домаћем плану након доношења пресуда Суда.¹⁸ У њој се наводи да надлежни органи тужене државе треба да одлуче о томе које су мере одговарајуће да би се постигао повраћај у пређашње стање, узимајући у обзир стање у националним правним системима. Пракса овог тела у контроли извршавања пресуда Суда је показала да се у изузетним околностима, поновно испитивање предмета, или поновно отварање поступка показало као најефикасније, или чак једино средство за постизање повраћаја у пређашње стање. У препоруци се позивају државе уговорнице да обезбеде на националном нивоу одговарајуће претпоставке за постизање повраћаја у пређашње стање. Такође, охрабрују се државе чланице да испитају своје националне правне системе, како би обезбедили одговарајуће предуслове за поновно отварање и испитивање предмета, у случајевима када је Суд нашао да је дошло до кршења Конвенције. Ово се посебно односи на ситуације у којима повређена страна и даље трпи озбиљне негативне последице, због исхода конкретне домаће одлуке у питању. Те штетне последице се не могу отклонити правичним задовољењем и не могу да буду исправљене на други начин осим поновним испитивањем, или понављањем поступка. У овим случајевима, пресуда Суда доводи до закључка да је домаћа одлука у суштини супротна Конвенцији, или да је утврђено кршење засновано на процедуралним грешкама, или недостацима који су толико значајни да се баца озбиљна сумња на исход домаћих поступака.

3. ВРСТЕ ПРЕСУДА И РАЗЛИКЕ У НАЧИНУ ЊИХОВОГ ИЗВРШЕЊА

Уколико Суд утврди да је дошло до повреде Конвенције, држава која је одговорна за ову кршење обавезе треба да плати одговарајућу суму, на име правичног задовољења, али и да предузме појединачне, или опште мере у свом домаћем правном поретку, како би окончала кршење које је Суд утврдио.¹⁹ У даљем тексту ће бити објашњени ови поједини начини извршења пресуда.

---

¹⁸ Recommendation No. R (2000) 2 of the Committee of Ministers to member states on the re-examination or reopening of certain cases at domestic level following judgments of the European Court of Human Rights, adopted by the Committee of Ministers on 19 January 2000.

¹⁹ Scozzari and Giunta v. Italy, op. cit., пасуц 249.

3.1. Накнада штете због повреде права

Накнада штете има за циљ да се ствари врате у стање које је постојало пре повреде. Основни критеријум за њено досуђивање јесте постојање узрочне везе између повреде Конвенције и настале штете.²⁰ Поред тога, врло често, Суд у својој пракси прихвата да је само утврђивање да је дошло до кршења представља правичну сатисфакцију за подносиоца представке.²¹ Поједини аутори наводе да у садашњој пракси Суда не постоји јасан принцип када је потребно доделити материјалну накнаду штете и како се она одмерава.²²

У члану 41 Конвенције је предвиђено да уколико Суд утврди да је дошло до повреде Конвенције, или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, уколико је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној страни.²³ Питање правичног задовољења није прецизније дефинисано, остављајући широку дискрецију Суду, али уз запажање да то може имати одређене последице по легитимност рада Суда.²⁴ Суд је у својој пракси тумачио начине за пружање правичног задовољења. На пример, он одређује валуту за плаћање и обично користи евро.²⁵ Такође, Суд одређује и рок у којем треба да се плати накнада штете.²⁶ Обично тај рок износи три месеца. Комитет министара има надлежност да надгледа исплату.

3.2. Начини извршења пресуда којима се одређују индивидуалне мере

Поред новчаних накнада и општих мера, држава може да усвоји и низ индивидуалних неновчаних мера. Једна од њих је и понављање домаћих судских поступака. У великом броју случајева, Суд је предлагао управо поновно отварање домаћих правних поступака, сматрајући то као најбољи начин за пружање заштите и задовољења.²⁷

---

²⁰ Маја Настић, *Примена Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у поступку пред националним уставним судовима*, Ниш, 2014, 135.

²¹ *Jamil v. France*, представка 39748/98, пресуда од 8. јуна 1995. године.

²² *Veronika Fikfak, Changing State Behaviour: Damages before the European Court of Human Rights*, *The European Journal of International Law*, 4/2018, 1114.

²³ Члан 41 Конвенције.

²⁴ *Mera Marinot, Martina Siegfried, Jacco Snoeijer, The competence of the European Court of Human Rights to order restitutio in integrum and specific orders as remedial measures in the case 46221/99*, *Amsterdam International Law Clinic*, 2000, стр. 2.

²⁵ https://www.echr.coe.int/Documents/PD_satisfaction_claims_ENG.pdf

²⁶ *Moreira de Azevedo v. Portugal*, представка 11296/84, пресуда од 28. августа 1991. године.

²⁷ *Abdullah Altun v. Turkey*, представка 66354/01, пресуда од 19. октобра 2006. године, *Majadallah v. Italy*, представка 62094/00, пресуда од 19. октобра 2006. године, *Zentar v. France*,

Међутим, услови за то морају да буду прецизно дефинисани, јер оно може да нанесе значајну штету правима трећих страна у спору, у грађанским и кривичним стварима, а ово доводи и до продужавања самог поступка. Такође, у кривичним поступцима ова мера може да доведе и до других проблема, у погледу губитка доказа у периоду који је прошао, као и до негативних последица по саму жртву, услед поновног отварања поступка. Већина држава данас дозвољава поновно отварање домаћих поступака.²⁸

У погледу тога, значајно је истаћи случајеве у којима су појединцима судили судови који нису испуњавали услов независности и непристрасности, као што је то случај Оцалан против Турске.²⁹ Велико веће је у овом случају подржало ставове Суда из претходних случајева³⁰ и истакло да је једини одговарајући начин за исправљање кршења поновно суђење, односно поновно отварање поступка.³¹

У случају Мореира Фереира против Португалије (случају број 2),³² радило се управо о овлашћењима Суда да наложи поновно отварање кривичног поступка. Држава није извршила пресуду Суда, односно државни органи нису применили ово правило у домаћем ванредном жалбеном поступку (*recurso extraordinário*) који је покренула жртва кршења Конвенције. Наиме, Врховни суд Португалије је донео одлуку да је довољно то што је подносиоцу представке исплаћена правична накнада. На тај начин он заправо није применио пресуду Суда. Велико веће је, међутим, донело одлуку да није дошло до кршења Конвенције због оваквог поступања Врховног суда. Истакнуто је да је у пресуди Већа наведено да је поновно отварање поступка „у принципу“ одговарајући правни лек за поменуто кршење, али да није једини.³³ Пресуда је донета тесном већином од девет према осам гласова чланова Великог већа, а један део судија је приложио и важна образложена издвојена и супротна мишљења.

Поред поменутих, могуће је предузимање других индивидуалних мера. На пример, држава може да донесе одлуку да не спроведе конкретну националну меру, укључујући и пресуду. Суд може да наложи извршење домаћих пресуда, као на пример у случајевима против Републике Србије, који ће бити приказани у наставку рада. Такође, може да дође и до поништаја неке мере.

представка 17902/02, пресуда од 13. априла 2006. године. *Sejdovic v. Italy*, представка 56581/00, пресуда од 1. марта 2006. године.

²⁸ Elisabeth Lambert Abdelgawad, The execution of judgments of the European Court of Human Rights, Human rights files, No. 19, Strasbourg, 2002, 16.

²⁹ *Ocalan v. Turkey*, представка 46221/99, пресуда од 12. маја 2005. године.

³⁰ На пример, *Gencel v. Turkey*, представка 53431/99, пресуда од 23. октобра 2003. године.

³¹ *Ocalan v. Turkey*, op. cit., пасус 210.

³² *Moreira Ferreira v. Portugal* (No. 2), представка 19867/12, пресуда од 11. јула 2017. године.

³³ *Ibid.*, пасус 92.

3.3. Начин извршења пресуда којима се одређују опште мере

Често се дешава да морају да буду усвојене опште мере, јер је обавеза да се спречи понављање кршења од суштинског значаја за европски систем. Може се десити да се Суд изричито, или прећутно, позива на конкретну општу законску норму. На пример, у случају Манусакис и остали против Грчке,³⁴ Суд је изричито навео да су Закон из 1938. године о православној цркви и верска пракса супротни члану 9 Конвенције.

Постоје и случајеви у којима само постојање општег законодавства крши права подносиоца представке. Као пример за ово можемо навести инкриминасање хомосексуалних радњи између два одрасла мушкарца у ирском закону.³⁵

Обавеза настаје на дан доношења пресуде и оне имају директно дејство. Могу се, такође, усвојити и прелазне мере како би се избегла нова кршења конвенције, док не дође до коначне законодавне реформе. У случају Соренсен и Расмусен против Данске, ова држава је донела нови закон за мање од месец дана од доношења пресуде Суда.³⁶

Суд нема увек средства да процени ефикасност домаћих мера. У својој пресуди у случају Сејдовић против Италије, Суд је потврдио постојање једне мане у италијанском правном систему, која је спречавала поновно суђење онима који су осуђени у одсуству. Међутим, имајући у виду накнадну реформу италијанског Закона о кривичном поступку, он је сматрао да није неопходно доносити неке опште мере на основу тога да је превише рано да се процени да ли је ова реформа испунила услове предвиђене Конвенцијом.³⁷

4. ИЗВРШАВАЊЕ ПРЕСУДА СУДА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Пресуде Суда у поступцима у којима је Република Србија једна од странака преводе се и објављују у Службеном гласнику.³⁸ О њиховом извршавању стара се заступник Републике Србије пред Судом. Уколико је пресудом утврђено да је држава Србија прекршила Конвенцију, њен заступник пред Европским судом за људска права се стара о извршавању пресуде. Исплата

---

³⁴ *Manusakis and others v. Greece*, представка 18748/91, пресуда од 26. септембра 1996. године.

³⁵ *Norris v. Ireland*, представка 10581/83, пресуда од 26. октобра 1988. године.

³⁶ *Sorensen and Rasmussen v. Denmark*, представке 52562/99 и 52620/99, пресуда од 11. јануара 2006. године.

³⁷ *Sejdovic v. Italy*, *op. cit.*

³⁸ Уредба о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права, Службени гласник РС бр. 61/2006.

износа назначеног у пресуди Суда врши се из средстава органа Републике Србије чији су акти проузроковали кршење људских права.³⁹ Такође, предвиђено је и да заступник, поводом поступка пред Судом утврди да домаћи пропис није у складу са Конвенцијом, обавештава о томе надлежне органе државне управе и Владу Републике Србије и указује на неопходност усклађивања прописа са Конвенцијом.⁴⁰

У предмету Качапор и друге подносиоце представки против Србије радило се о дуговањима друштвеног предузећа према (бившим) запосленим лицима у том предузећу, а ови привредни субјекти названи су „реликтом бившег југословенског комунизма и самоуправљања.“⁴¹ У пресуди је истакнуто да иако је конкретно предузеће претежно у друштвеном власништву, њиме, у великој мери управља Агенција за приватизацију. У овом, као и у неколико других предмета⁴², Суд је закључио да је тужена држава одговорна за поступање својих судова, због начина вођења стечајног поступка, те је због тога управо она дужна да плати потраживања на основу правноснажних судских одлука. Суд је зато и наложио Србији да исплати ове износе. Ова пресуда је, између осталог, довела и до измена и допуна Закона о стечају.⁴³

Нарочито важан предмет, у погледу извршења пресуда је Зорица Јовановић против Србије.⁴⁴ Подносиоца представке, Зорица Јовановић је 28. октобра 1983. године, у државној институцији – Медицинском центру у Ћуприји родила здравог дечака. У периоду од 28. до 30. октобра 1983. године, док је још била у болници, подносиоца представке је редовно виђала свог сина.⁴⁵ Лекари су је 30. октобра обавестили да ће и она и њен син сутрадан бити отпуштени из болнице. Дежурни лекар је, сутрадан око 6.30 часова, обавестио подносиоца представке да је „њена беба преминула“. Члановима породице је касније речено да ће обдукција новорођенчета бити обављена у Београду и да због тога његово тело није могло да буде предато родитељима. Обављање обдукције у Београду је било одступање од уобичајене праксе Медицинског центра у Ћуприји.⁴⁶ Никада није утврђено да ли је у Београду обдукција заправо и урађена. Од 2001. године српски медији

³⁹ Ibid., члан 6 став 2.

⁴⁰ Ibid., члан 7.

⁴¹ Качапор и друге подносиоце представки против Србије, представке 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3045/06 и 3046/06, пресуда од 15. јануара 2008. године.

⁴² Крндија и други против Србије, представка 30723/09, пресуда од 27. јуна 2017. године; Влаховић против Србије, представка 42619/04, пресуда од 16. децембра 2008. године.

⁴³ Предлог Закона о изменама и допунама Закона о стечају, стр. 38 http://www.parlament.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/5079-13.pdf

⁴⁴ Зорица Јовановић против Србије, представка 21794/08, пресуда од 26. марта 2013. године.

⁴⁵ Ibid., пасус 8.

⁴⁶ Ibid., пасус 11.

су почели да извештавају о бројним случајевима као што је случај подноси-тељке представке. Она је 24. октобра 2002. године упутила захтев медицин-ском центру у Ћуприји у којем је тражила релевантну документацију у вези са смрћу њеног сина. Дана 12. новембра 2002. године обавештена је од стра-не Медицинског центра да је његова смрт сврстана као смрт без назнаке узрока. Ова институција је остала при ставу да нема других информација пошто је његова архива у међувремену поплавлена и многа документа су уништена.

Општина Ћуприја је 22. новембра 2002. године обавестила подноси-тељку представке, као одговор на њен захтев, да је рођење њеног сина реги-стровано у општинској евиденцији, а да смрт није. Супруг подносиатељке представке, а отац детета је 10. јануара 2003. године поднео кривичну при-јаву Општинском јавном тужилаштву у Ћуприји, против медицинског особља Медицинског центра које је подносиатељка представке сматрала одговорним за како је навела „отмицу њеног сина“. Ово тужилаштво је 15. октобра 2003. године одбацило пријаву подносиатељке представке као непоткрепљену до-казима, пошто није било доказа да је њен син преминуо 31. октобра 1983. године. Даље образложење није дато и није било назнаке да ли је обављена претходна истрага. Општина Ћуприја је 19. септембра 2007. године потвр-дила да смрт сина подносиатељке представке није никада званично регистро-вана. Тело подносиатељкиног сина никада није предато подносиатељки пред-ставке нити њеној породици. Они никада нису добили ни извештај о обдук-цији нити су обавештени када и где је он наводно сахрањен.

Суд је 26. марта 2013. године донео одлуку да је дошло до кршења члана 8 Конвенције, односно права на приватни и породични живот подносиатељ-ке представке и да је подносиатељка представке претрпела нематеријалну штету и досудио јој је износ од 10.000 евра у том делу.⁴⁷ Суд је такође донео одлуку да држава мора, у року од једне године од дана када је пресуда по-стала коначна – а то је 9. септембар 2014. године – предузме све одговарају-ће мере да осигура успостављање механизма са циљем обезбеђења поједи-начног обештећења свим родитељима у ситуацији као што је или која је довољно слична ситуацији подносиатељке представке.⁴⁸ Предвиђено је да овај механизам надзире независно тело, са одговарајућим овлашћењима, које ће моћи да пружи поуздане одговоре у вези са судбином сваког детета и пружи одговарајућу накнаду, у складу са сваким конкретним случајем.

Године 2013. Београдска група родитеља је, уз помоћ правних струч-њака, предложила усвајање Модела закона за истраживање случајева неста-лих беба из болница у Републици Србији. Државни органи, међутим, нису

---

⁴⁷ Ibid., пасус 84.

⁴⁸ Ibid., пасус 92.

званично одговорили на овај документ. Уместо тога, држава је одлучила да оснује нову радну групу, са јединим циљем да припреми нацрт закона о примени поменуте пресуде Суда. Ова радна група је одржавала састанке и састојала се од представника Министарства унутрашњих послова, правде и здравља, затим представника судства и представника удружења родитеља несталих беба. Међутим, није дошло до консултовања са родитељима, па је Влада одлучила да припреми нацрт закона да обезбеди успостављање механизма за обезбеђивање појединачне накнаде свим родитељима који су у истој или сличној ситуацији као и подносиатеља представке. Нацрт Закона о поступку утврђивања чињеница о положају новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породици у Републици Србији⁴⁹ је ушао у скупштинску процедуру у октобру 2016. године.

Поједини захтеви родитеља нису били усвојени у предложеном тексту. Нацрт закона неће на одговарајући начин обезбедити задовољење свим родитељима који сумњају да су њихова деца нестала из породици у Србији.

Предвиђено је да ће се чињенице у овим случајевима утврђивати у ванпарничном поступку, што ће значити да неће постојати посебна истражна овлашћења која би могла да родитељима дају информацију о судбини њихове деце и идентификују починиоце ових тешких кршења људских права. На овај начин се неће створити услови за откривање истине о сваком случају несталих беба. Такође, уколико се овај нацрт усвоји он ће спречити подношење једног броја потенцијалних представки родитеља чије су тек рођене бебе нестале из других медицинских установа као што су Институт за неонатологију, Институт за негу мајке и детета и других. Такође, закон неће обухватити родитеље који нису контактирали државне органе до 9. септембра 2013. године, када је пресуда у случају Зорице Јовановић постала коначна. Деца која сматрају да су заправо отета из породици и да спадају у тзв. „нестале бебе“ не могу да поднесу представку суду.

Закон не обезбеђује родитељима задовољење за кршења људских права која су претрпели. У предлогу закона је предвиђено да уколико не могу да се утврде чињенице које објашњавају шта се десило са несталим дететом, суд ће потврдити да не може да утврди статус несталиг новорођенчета и исплатити родитељима накнаду нематеријалне штете, до износа од 10 хиљада евра.⁵⁰

Према мишљењу Савета Европе, судски систем Србије није пружио родитељима ефикасан правни лек, у случајевима који се односе на судбину несталих беба из српских породици. Уставни суд, до сада, није нашао ниједну повреду људских права родитеља и све представке је одбацио као

⁴⁹ Нацрт Закона о поступку утврђивања чињеница о положају новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породици у Републици Србији <https://www.mpravde.gov.rs>

⁵⁰ Ibid., чланови 21, 22 и 23.

недопуштене.⁵¹ На пример, Г.Р. из Београда је поднео 7. октобра 2013. године Уставном суду уставну жалбу због повреда права на правно средство, права детета, права на поштовање приватног и породичног живота и права на делотворно правно средство.⁵² Ове повреде су биле везане за чињеницу да су близанци, синови подносиоца уставне жалбе, превремено рођени и умрли.

Последња активност поводом овог закона су били састанци Министарке правде и других високих званичника Републике Србије са директором за људска права Кристофом Поирелом, вршиоцем дужности шефа одељења за извршавање пресуда и осталим члановима делегације Савета Европе, који је одржан у Београду, 18. и 19. фебруара ове године. На овом састанку Министарка је обавестила делегацију Савета Европе о изазовима са којима се Република Србија сусреће код примене пресуде у случају Зорице Јовановић.⁵³ Изнет је став да нацрт овог закона остаје приоритет када је у питању реакција на пресуду Суда. У Народној скупштини је речено да ће нацрт закона бити на дневном реду током пролећног заседања ове године.⁵⁴

5. ДРУГА ПИТАЊА ИЗВРШЕЊА ПРЕСУДА СУДА У ДРЖАВАМА ЧЛАНИЦАМА

Улога Европског суда за људска права у извршавању својих пресуда временом је постајала све значајнија. Међутим, постоје случајеви у којима је Суд одбио да буде укључен у поступак извршења. Један од примера јесте и други случај Олсон против Шведске,⁵⁵ у којем су подносиоци представке навели да тужена држава није извршила пресуду донету у првом случају између ових страна у спору. У том првом случају, Суд је нашао да је дошло до кршења Конвенције, због повреде прописа о старатељству, али државни органи Шведске су наставили да спречавају виђање подносилаца представке са децом. Суд је сматрао да је другим поступком покренуто ново питање, које није било утврђено у пресуди у случају Олсон. У случају Хостајн против Француске Суд је констатовао да Конвенцијом није предвиђено право

---

⁵¹ „Missing babies“ in Serbia – Still without Redress, Information for the Human Rights Committee, on the Occasion of Committee’s Review of Serbia at the 119th Session (6 March 2017-29 March 2017) https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/SRB/INT_CCPR_CSS_SRB_26518_E.pdf

⁵² Видети: Марија Драшкић, *Случајеви „несталих беба“: Уставни суд vs. Европски суд за људска права?*, *Анали Правног факултета у Београду*, LXV, 1/2017, 200-233.

⁵³ <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/meeting-with-the-serbian-minister-of-justice>

⁵⁴ Communication from the authorities (25/02/2019) in the case of Zorica Jovanovic v. Serbia (Application No. 21794/08)

⁵⁵ Olsson v. Sweden (No. 2), представка 13441/87, пресуда од 27. новембра 1992. године

подносиоца представке да захтева да механизам за ревизију у грађанским поступцима буде унет у домаће право.⁵⁶

Из свега наведеног јавља се питање, како одлуке домаћих судова утичу на оно што је прописано да се уради пресудом Суда? Када домаћи суд одреди накнаду штете подносилац представке пред Судом губи статус жртве чак и ако је износ који Суд додељује виши од износа који додељује домаћи суд. На пример, у случају Калајзић против Хрватске,⁵⁷ досуђена је накнада од 1130 евра за неоправдано дуге поступке. Суд је узео у обзир животни стандард у Хрватској и чињеницу да би према националном закону накнада подносиоцу представке била брже исплаћена. Без обзира на то, Суд стоји на становишту да је додељивање правичног задовољења спорадично у односу на улогу обезбеђивања надзора над извршавањем конвенцијских обавеза од стране држава чланица.⁵⁸

Поступак по пилот пресудама је на неки начин отворио пут за шире коришћење надлежности Суда да доноси препоруке. Оне су уведене у систем рада Суда како би се брже решавали одређени случајеви, чије чињенично стање је било исто или слично. Један од првих оваквих случајева је био Брониовски против Пољске.⁵⁹ У њему је Суд навео да опште мере треба да буду усвојене и одлучио је да застане са разматрањем сличних случајева док се не усвоје домаћа средства за постизање задовољења. У овом случају, Велико веће је сматрало да питање накнаде штете на основу члана 41 Конвенције није спремно за одлучивање. Овим је држави дата могућност да усвоји неопходне опште или појединачне мере у исто време и да настави са поступком пријатељског поравнања са подносиоцем представке, на основу споразума који садржи обе врсте мера, у исто време, када и опште мере. На тај начин је ојачан супсидијарни карактер система заштите људских права који је предвиђен Конвенцијом. Такође, ово је утицало и на извршавање одговарајућих задатака Суда и Комитета министара на основу чланова 41 и 46 Конвенције.⁶⁰

6. УЛОГА КОМИТЕТА МИНИСТАРА САВЕТА ЕВРОПЕ У ИЗВРШАВАЊУ ПРЕСУДА СУДА

Према самој Конвенцији, Комитет министара, којег чине министри спољних послова држава чланица има кључну улогу у извршавању пресуда Суда.⁶¹

⁵⁶ *Hostein v. France*, представка 76450/01, пресуда од 18. јула 2006. године.

⁵⁷ *Kalajzic v. Croatia*, представка 15382/04, пресуда од 28. септембра 2006. године.

⁵⁸ *Veronika Fikfak*, *op. cit.*, 1103.

⁵⁹ *Broniowski v. Poland*, представка 31443/96, пресуда од 28. септембра 2005. године.

⁶⁰ *Ibid.*, пасус 36.

⁶¹ Члан 46 став 2 Конвенције.

На основу Правила која је усвојио за примену члана 46 става 2, надзор над извршавањем пресуда Суда одвија се на посебним јавним састанцима посвећеним људским правима. Када се пресуда достави Комитету министара ставља се на дневни ред и Комитет позива тужену државу да га обавести о мерама које су предузете као последица пресуде. Обично се тада случај ставља на дневни ред следеће седнице Комитета, или седнице која ће се одржати не касније од шест месеци, све док не буде усвојена коначна резолуција. У члану 17 Правила се наводи да након што се установи да је конкретна држава уговорница предузела све неопходне мере како би извршила пресуду, или да су услови за пријатељско поравнање испуњени, Комитет министара усваја резолуцију којом закључује да је његова функција окончана.

Комитет министара потврђује да је правично задовољење постигнуто. Он тражи писани доказ о исплати досуђеног износа подносиоцу представке и може да провери да ли је то заиста и урађено. Поред плаћања правичне надокнаде, Комитет министара захтева и усвајање одређених појединачних неновчаних мера како би дошло до повратка у пређашње стање. Он охрабрује државе да поново отворе поступке када је то могуће, затим да врати странце који су били незаконито протерани, у супротности са чланом 8 Конвенције и да усвоји друге неопходне мере као што су на пример брисање кривичне осуде подносиоца представке.

Комитет захтева да држава пружи доказ о томе да је усвојила све опште мере, неопходне да би се спречила даља кршења. У горе представљеном случају Зорице Јовановић против Републике Србије, видимо да Комитет министара и даље захтева да наша држава усвоји закон којим би поступила по пресуди Суда. Надзор се такође спроводи када су стране у спору постигле пријатељско поравнање и када је случај пред Судом избрисан са листе предмета. Када је потребна промена законодавства, али држава тврди да непосредно дејство Конвенције и пресуда Суда спречава даља слична кршења, Комитет министара тада захтева доказ да је то довољно. Доказ би била пракса домаћих судова у периоду од неколико година након пресуде Европског суда за људска права. На пример, у случају Паувелс против Белгије у којем је очекивана законодавна реформа, Комитет је коначно након 13 година од доношења пресуде, усвојио коначну резолуцију у одсуству промене законодавства, ослањајући се на постојеће доказе да ће национални судови избећи слична нова кршења.⁶² У таквим случајевима објављивање и достављање пресуде, обавезно у свим случајевима, представља одговарајућу општу меру.

Понекад усвајање новог правног правила може наићи на значајне препреке које се налазе изван контроле државе. На пример, у случају пресуде из 1999. године, у случају Метјуз против Уједињеног Краљевства поводом

---

⁶² Pauwels v. Belgium, представка 10208/82, пресуда од 26. маја 1988. године.

кршења члана 3 Протокола 1 уз Конвенцију. Наиме, због избора на Гибралтару за Европски парламент, Уједињено Краљевство је предложило један амандман на Акт о Европској заједници из 1976. године, али није могло да обезбеди једногласну подршку у Савету ЕУ. Због тога је одлучило да делује једнострано и донело је закон 2003. године, којим је Гибралтар спојен са постојећим изборним регионом у Енглеској и Велсу и створен је нови изборни регион.⁶³

Проблеми у вези са извршењем пресуде су се појавили и у случају Костић против Србије,⁶⁴ у којем је Суд донео одлуку да је држава повредила право на мирно уживање имовине гарантовано чланом 1 Протокола 1, јер није реаговала на проблем нелегалне градње која је погодила породицу Костић са Вождовца. Суд је наложио држави да изврши решење општине Вождовац о рушењу и да надокнади нематеријалну штету подносиоцима представке.

Уколико Комитет министара сматра да држава није поступила по пресуди у конкретном случају може да, одлуком усвојеном двотрећинском већином, поднесе Суду питање о извршавању пресуде. Ова иницијатива одвија се у форми привремене резолуције. У истој форми Комитет може да изрази заборност и/или да пружи сугестије у погледу извршења пресуде.⁶⁵

7. ПРОТОКОЛ БРОЈ 14 УЗ КОНВЕНЦИЈУ

Уколико је пресуда Суда недовољно јасна и прецизна, то може да негативно утиче на њено брзо и адекватно извршење.⁶⁶ У циљу превазилажења овог проблема, усвојен је Протокол бр. 14,⁶⁷ који је ступио на снагу 1. јуна 2010. године и имао је значајан утицај на рад Комитета министара. Његова надлежност је проширена на контролу свих пријатељских поравнања а не само оних која су донета у форми пресуде. Такође, предвиђена је могућност враћања питања Суду, уколико Комитет има одређено питање у вези са тумачењем пресуде, или уколико је држава пропустила да испуни своју обавезу

⁶³ *Matthews v. the United Kingdom*, представка 24833/94, пресуда од 18. фебруара 1999. године

⁶⁴ Костић против Србије, представка 41760/04, пресуда од 25. новембра 2008. године.

⁶⁵ Rules of the Committee of Ministers for the supervision of the execution of judgments and of the terms of friendly settlements (Adopted by the Committee of Ministers on 10 May 2006 at the 964th meeting of the Ministers' Deputies and amended on 18 January 2017 at the 1275th meeting of the Ministers' Deputies).

⁶⁶ Elisabeth Lambert Abdelgawad, *The Execution of the Judgments of the European Court of Human Rights: Towards a Non-coercive and Participatory Model of Accountability*, ZaöRV 69 (2009), стр. 495-496.

⁶⁷ Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the Control System of the Convention, CETS 194, 13.05.2004.

да поступи у складу са пресудом. Протокол је довео до тога да су додата три става члану 46. У ставу 3 овог члана је предвиђено је да уколико Комитет министара сматра да је извршење правоснажне пресуде отежано постојањем неког проблема у вези са тумачењем пресуде, он може да се обрати Суду ради доношења одлуке поводом питања тумачења.⁶⁸ Ово право немају ни подносилац представке ни тужена држава, већ само Комитет министара двотрећинском већином. Није постављен рок до којег се ово мишљење може тражити, јер се потреба за тумачењем може појавити и много после дана доношења пресуде.

Такође, значајно је и питање обраћања Суду у случају пропуста државе да изврши пресуду. У одсуству изричите одредбе која даје Суду надлежност у овим случајевима, он је увек одбијао да прогласи државу одговорном за кршење члана 46 Конвенције. У случају Мехеми против Француске,⁶⁹ он је изричито одбио надлежност. Поступци у случају кршења су уведени у члан 46 Конвенције Протоколом бр. 14. Став 4 овог члана прописује да ако Комитет министара сматра да нека страна уговорница одбија да се повинује правоснажној пресуди у предмету у којем је странка, он може, након што званично обавести ту страну уговорницу, да се Суду обрати питањем да ли је та страна уговорница пропустила да испуни своју обавезу да се повинује правоснажној пресуди Суда.⁷⁰ Уколико Суд утврди да постоји повреда ове обавезе, упућује предмет Комитету министара ради разматрања мера које треба предузети. Уколико утврди да није дошло до повреде, тада враћа предмет Комитету министара који закључује расправу о предмету.

Овај поступак је у потпуности у рукама једног политичког тела – Комитета министара, које је одговорно за праћење извршења. Оно је у најбољој ситуацији да утврди да ли постоји континуирано кршење.

8. УЛОГА ПАРЛАМЕНТАРНЕ СКУПШТИНЕ У ИЗВРШАВАЊУ ПРЕСУДА СУДА

Надзор, односно праћење које обавља Парламентарна скупштина потиче формално од усвајања Наредбе бр. 485 из 1993. године, када је она овластила свој Комитет за правне послове и људска права да је извештава када се појаве проблеми о стању људских права у државама чланицама, укључујући њихово поштовање пресуда Суда. Такође, Наредбом бр. 488 из 1993. године, која је допуњена Наредбом бр. 508, донетом две године касније уведен је поступак надзора.

⁶⁸ Члан 46 став 3 Конвенције.

⁶⁹ *Mehemi v. France*, представка 85/1996/704/896, пресуда од 26. септембра 1997. године.

⁷⁰ Члан 46 став 4 Конвенције.

Чланови Парламентарне скупштине у писаној форми постављају питања како би добили образложења од Комитета министара о пропусту да се изврше одређене пресуде. Комитет министара је у обавези да достави писани одговор. На пример, питање број 378 је упућено 10. септембра 1998. године и њиме је тражено од Комитета да објасни колико је времена потребно за потпуно извршавање свих пресуда које чекају више од три године, без икаквог наговештаја да ће бити извршене. Комитет се позвао на обим предузетих реформи, тешкоће са којима се сусрећу државе чланице при примени одређених реформи и потребу, у одређеним околностима, да се сачека исход одређених других сличних случајева који чекају на решавање пред органима Конвенције, како би се разјаснили услови предвиђени Конвенцијом у датој области и обезбедиле смернице за предложене реформе.⁷¹ Поред овог начина, питања се могу постављати и усмено.

Усвајањем Резолуције 1226 о извршавању пресуда Европског суда за људска права уведена је пракса редовних расправа о извршавању пресуда. Ставови о томе се заузимају на основу два критеријума. То су протек времена од доношења одлуке Суда и хитност извршавања обавеза државе по одлуци Суда. Парламентарна скупштина утиче на то да државе извршавају своје обавезе проистекле из пресуда Суда. Наиме, у десетогодишњем периоду од усвајања Резолуције 1226 до 2010. године, Парламентарна скупштина је усвојила шест извештаја и шест резолуција, као и пет препорука.⁷²

Парламентарна скупштина утиче на овај процес позивајући националне делегације да надзиру извршавање појединих пресуда Суда које се односе на њихове владе и то посредством њихових парламената, како би биле створене све претпоставке за брзо и ефикасно извршавање пресуда.⁷³

Предвиђено је да Парламентарна скупштина, у ситуацији када држава одбија да изврши пресуду има могућност да тражи од министра правде да те државе да изнесе саопштење пред њеним члановима. Такође, може да се покрене поступак надзора, уколико држава чланица одбије да примени одлуку Суда.⁷⁴ Слично томе, када држава намерно не извршава пресуду, може да се одржи хитна расправа.

Значај ових процедура огледа се у заједничком напору са Комитетом министара, усмереном ка свеобухватној систематизацији извршавања пресуда.

⁷¹ Written Question No. 378. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=8623&lang=EN>

⁷² Andrew Drzemczewski, *The Parliamentary Assembly's Involvement in the Supervision of the Judgments of the Strasbourg Court*, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, Vol. 28/2, 2010, 164-178, 170.

⁷³ Elisabeth Lambert Abdelgawad, *The Execution of the Judgments of the European Court of Human Rights: Towards a Non-coercive and Participatory Model of Accountability*, op. cit., 484.

⁷⁴ Resolution 1226 (2000), op. cit.

Штавише, оцењено је да је правовремено извршавање пресуда, уз интервенцију Известиоца Парламентарне скупштине, од највећег значаја за кредибилитет Савета Европе.⁷⁵ Зато се посебно истиче улога Парламентарне скупштине у том процесу, путем притиска на националне делегације, у садејству са низом других фактора без којих овај сложен процес не може бити успешно комплетиран.⁷⁶

9. ЗАКЉУЧАК

Питање ефикасности система примене пресуда Суда било је често истицано. Као један од главних аргумената навођен је политички карактер Комитета министара којем је поверено доношење квази-судских одлука у поступку извршења пресуда Суда. Проблем се јавља код држава које упорно одбијају да поступе у складу са пресудом, или одлажу њено извршење. Ипак, његова улога је веома значајна у овом процесу и политички притисак на државу није остао без резултата. У поступак извршења су, на различите начине, укључени и Парламентарна скупштина и сам Суд. На тај начин, заједничким деловањем, систем извршавања пресуда је постао ефикаснији. Ипак, сарадња у оквиру Савета Европе, у складу са његовим циљевима и стандардима, као и примена одлука Суда остаје обавеза и самих држава чланица Конвенције. Може се рећи да се цео овај систем значајним делом ослања на добру вољу држава чланица које поштују своје међународне обавезе.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Стручна литература

- Анђела Ђукановић, Извршење пресуда Европског суда за људска права: актуелна питања, *Међународни проблеми* 2/2018, 208-230.
- Бојан Тубић, Ограничења права на неометано уживање имовине у пракси Европског суда за људска права, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 7/2017, 1669-1683.
- Маја Настић, Примена Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у поступку пред националним уставним судовима, Ниш, 2014.
- Марија Драшкић, Случајеви „несталих беба“: Уставни суд vs. Европски суд за људска права?, *Анали Правног факултета у Београду*, LXV, 1/2017, 200-233.
- Родољуб Етински, Сања Ђајић, Бојан Тубић, *Међународно јавно право*, Нови Сад, 2017.

---

⁷⁵ Marinella Marmo, *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights – A Political Battle*, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2/2008, 258.

⁷⁶ Lorena Bachmaier Winter, *The Implementation of the ECTHR's Case-Law and the Execution Procedure after Protocol No. 14*, *Lex ET Scientia. Juridical Series*, Vol. 2, 2010, 9-21, 21.

- Сања Ђајић, Накнада нематеријалне штете у поступку пред Европским судом за људска права: Кипар против Турске, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2014, 189-206.
- Andrew Drzemczewski, The Parliamentary Assembly's Involvement in the Supervision of the Judgments of the Strasbourg Court, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, Vol. 28/2, 2010, 164-178, 170.
- Elisabeth Lambert Abdelgawad, *The execution of judgments of the European Court of Human Rights*, Strasbourg, 2008.
- Elisabeth Lambert Abdelgawad, *The execution of judgments of the European Court of Human Rights*, Human rights files, No. 19, Strasbourg, 2002.
- Elisabeth Lambert Abdelgawad, *The Execution of the Judgments of the European Court of Human Rights: Towards a Non-coercive and Participatory Model of Accountability*, *ZaöRV* 69 (2009), стр. 471-506.
- Harris, O'Boyle & Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford, 2018.
- Kerttu Mäger, *Enforcing the Judgments of the ECtHR in Russia in Light of the Amendments to the Law on the Constitutional Court*, *Juridica International* 24/2016, 14-22.
- Lorena Bachmaier Winter, *The Implementation of the ECtHR's Case-Law and the Execution Procedure after Protocol No. 14*, *Lex ET Scientia. Juridical Series*, Vol. 2, 2010, 9-21.
- Marinella Marmo, *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights – A Political Battle*, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2/2008, 235-258.
- Mera Marinot, Martina Siegfried, Jacco Snoeijer, *The competence of the European Court of Human Rights to order restitutio in integrum and specific orders as remedial measures in the case 46221/99*, *Amsterdam International Law Clinic*, 2000.
- Veronika Fikfak, *Changing State Behaviour: Damages before the European Court of Human Rights*, *The European Journal of International Law*, 4/2018, 1091-1125.

Правни прописи

- Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Службени гласник СЦГ – Међународни уговори, бр. 9/2003.
- Нацрт Закона о поступку утврђивања чињеница о положају новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породициштим у Републици Србији <https://www.mpravde.gov.rs>
- Предлог Закона о изменама и допунама Закона о стечају, стр. 38 http://www.parliament.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/5079-13.pdf
- Уредба о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права, Службени гласник РС бр. 61/2006.
- Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the Control System of the Convention, CETS 194, 13.05.2004.
- Recommendation No. R (2000) 2 of the Committee of Ministers to member states on the re-examination or reopening of certain cases at domestic level following

judgments of the European Court of Human Rights, adopted by the Committee of Ministers on 19 January 2000.

Resolution 1226 (2000) on “Execution of judgments of the European Court of Human Rights“, adopted by the Parliamentary Assembly on 28 September 2000 (30th Sitting).

Rules of the Committee of Ministers for the supervision of the execution of judgments and of the terms of friendly settlements (Adopted by the Committee of Ministers on 10 May 2006 at the 964th meeting of the Ministers’ Deputies and amended on 18 January 2017 at the 1275th meeting of the Ministers’ Deputies).

Судска пракса

Влаховић против Србије, представка 42619/04, пресуда од 16. децембра 2008. године.

Зорица Јовановић против Србије, представка 21794/08, пресуда од 26. марта 2013. године.

Качапор и друге подносиоце представки против Србије, представке 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 и 3046/06, пресуда од 15. јануара 2008. године.

Костић против Србије, представка 41760/04, пресуда од 25. новембра 2008. године.

Крндија и други против Србије, представка 30723/09, пресуда од 27. јуна 2017. године.

Abdullah Altun v. Turkey, представка 66354/01, пресуда од 19. октобра 2006. године.

Broniowski v. Poland, представка 31443/96, пресуда од 28. септембра 2005. године.
Communication from the authorities (25/02/2019) in the case of Zorica Jovanovic v. Serbia (Application No. 21794/08)

Surgus v. Turkey, представка 25781/94, пресуда од 10. маја 2001. године.

Gencil v. Turkey, представка 53431/99, пресуда од 23. октобра 2003. године.

Hentrich v. France, представка 13616/88, пресуда од 22. септембра 1994. године.

Hostein v. France, представка 76450/01, пресуда од 18. јула 2006. године.

Jamil v. France, представка 39748/98, пресуда од 8. јуна 1995. године.

Kalajzic v. Croatia, представка 15382/04, пресуда од 28. септембра 2006. године.

Maestri v. Italy, представка 39748/98, пресуда од 17. фебруара 2004. године.

Majadallah v. Italy, представка 62094/00, пресуда од 19. октобра 2006. године.

Manusakis and others v. Greece, представка 18748/91, пресуда од 26. септембра 1996. године.

Matthews v. the United Kingdom, представка 24833/94, пресуда од 18. фебруара 1999. године.

Mehemi v. France, представка 85/1996/704/896, пресуда од 26. септембра 1997. године.

Moreira de Azevedo v. Portugal, представка 11296/84, пресуда од 28. августа 1991. године.

Moreira Ferreira v. Portugal (No. 2), представка 19867/12, пресуда од 11. јула 2017. године.

Norris v. Ireland, представка 10581/83, пресуда од 26. октобра 1988. године.

- Ocalan v. Turkey, представка 46221/99, пресуда од 12. маја 2005. године.
Olsson v. Sweden (No. 2), представка 13441/87, пресуда од 27. новембра 1992. године.
Pauwels v. Belgium, представка 10208/82, пресуда од 26. маја 1988. године.
Paramichalopoulos and others v. Greece, 14556/89, представка пресуда од 31. октобра 1995. године.
Raicu v. Romania, представка 28104/03, пресуда од 19. октобра 2006. године.
Scozzari and Giunta v. Italy, представке 39221/98 и 41963/98, пресуда од 13. јула 2000. године.
Scozzari and Giunta v. Italy, представке 39221/98 и 41963/98, пресуда од 13. јула 2000. године.
Sejdovic v. Italy, представка 56581/00, пресуда од 1. марта 2006. године.
Sorensen and Rasmussen v. Denmark, представке 52562/99 и 52620/99, пресуда од 11. јануара 2006. године.
Zentar v. France, представка 17902/02, пресуда од 13. априла 2006. године.

Интернет извори

- https://www.echr.coe.int/Documents/PD_satisfaction_claims_ENG.pdf
„Missing babies“ in Serbia – Still without Redress, Information for the Human Rights Committee, on the Occasion of Committee’s Review of Serbia at the 119th Session (6 March 2017-29 March 2017) https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/SRB/INT_CCPR_CSS_SRB_26518_E.pdf
<https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/meeting-with-the-serbian-minister-of-justice>
Written Question No. 378. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=8623&lang=EN>

Bojan N. Tubić, Ph.D., Assistant Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
B.Tubic@pf.uns.ac.rs

The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights

***Abstract:** The European Court of Human Rights is considered as the most significant and most effective system of supervision in the field of international protection of human rights. It involves a supranational mechanism which enables the individuals to achieve their right on the international level. This mechanism of individual applications should overcome the discrepancy between the goals of international protection of human rights and execution of human rights norms at the state and local level. Successful and fast implementation of its judgments on the national level is of great importance for the Court, because the credibility and legitimacy of this system of protection depends on it. This paper will present the most significant aspects of execution and implementation of the judgments of the Court. The role of certain organs of the Council of Europe: Committee of Ministers, Parliamentary Assembly and the Court, in the procedure of execution of judgments, will be analyzed. Additionally, there will be presented the various manners in which the judgments are implemented and executed.*

***Keywords:** European Court of Human Rights, judgments, Committee of Ministers.*

Датум пријема рада: 20.02.2019.